

Tämän sivun alkukielistä versiota [Pt](#) on muutettu äskettäin. Päivitystä suomenmennetaan parhaillaan.

portugali

Swipe to change

Todistelu

Portugali

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Todistustaakkasääntöjen avulla pyritään määrittelemään se juttuun liittyvä henkilö, jonka on näytettävä toteen tietyt tosiseikat, jotta hänen oikeudessa esittämiensä väitteiden pätevyys voidaan arvioida.

Todistustaakan kohdentumista (ts. kummalle osapuolelle todistustaakka lankeaa) koskeva pääperiaate vahvistetaan siviililain (*Código Civil*) 342 §:ssä. Tiettyyn oikeuteen vetoavan henkilön on esitettävä tuomioistuimelle todisteet oikeuden olemassaoloon johtavista tosiseikoista. Osapuolen, jota vastaan tiettyyn oikeuteen vedotaan, on kyettävä tuomaan esille tosiseikkoja, jotka estävät, muuttavat tai kumoavat oikeuden. Esteenä olevilla tosiseikoilla tarkoitetaan sellaisia tekijöitä, jotka estävät tietyn oikeuden syntymisen. Muuttavat tosiseikat vaikuttavat syntyneen oikeuden laajuuteen. Ekstinktiiviset eli kumoavat tosiseikat johtavat syntyneen oikeuden raukeamiseen. Epäselvissä tapauksissa esitetyt tosiseikkoja pidetään konstitutiivisina eli oikeuksia perustavina.

Jos asianosainen ei ole hakemassa tuomiota toista osapuolta vastaan, vaan haluaa pelkästään tuomioistuimen toteavan, että tiettyä oikeutta tai tosiseikkaa ei ole olemassa, vastaajan velvollisuutena on näyttää toteen ne konstitutiiviset seikat, joihin väitetty oikeus perustuu.

Niissä oikeusjutuissa, jotka on pantava vireille tietyn määräajan kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin kantaja on saanut tietoonsa tietyn tosiseikan, vastaajan tehtävänä on näyttää toteen, että määräaika on jo umpeutunut, ellei laissa säädetä muunlaisesta ratkaisusta.

Jos kantajan vetoamaan oikeuteen kohdistuu lykkäävä ehto (epävarma tuleva tapahtuma, jonka toteutumisesta oikeustoimen vaikutukset riippuvat) tai määräaika (se ajankohta, jonka jälkeen oikeus voi syntyä), on hakijan velvollisuutena näyttää toteen ehdon täytyminen tai määräajan umpeutuminen. Jos oikeuteen kohdistuu kumoamisehto (epävarma tuleva tapahtuma, jonka toteutumisesta oikeustoimen vaikutuksen raukeaminen riippuu) tai määräaika (ajankohta, jonka jälkeen oikeus raukeaa), on vastaajan velvollisuutena näyttää toteen ehdon täytyminen tai määräajan umpeutuminen.

Nämä todistustaakkasäännöt muuttuvat käänteisiksi, kun kyse on laillisesta olettamasta eli presumptiosta (päätelmästä, joka laissa johdetaan tunnetusta tosiseikasta, jotta tuntematon seikka voidaan selvittää), vapautuksesta toteen näyttämistä koskevasta velvoitteesta tai voimassa olevasta sopimuksesta sekä yleisesti ottaen aina kun laissa niin määrätään. Todistustaakkasäännöt muuttavat käänteisiksi myös silloin, kun vastapuoli on tahallaan tai tuottamuksellisesti tehnyt toteen näyttämisen mahdottomaksi sille osapuolelle, jolla todistustaakka on.

Sopimus käänteisestä todistustaakasta on pätemätön, jos asiaan liittyy luovuttamaton oikeus (oikeus, josta asianosainen ei voi luopua pelkästään ilmoittamalla haluavansa luopua oikeudesta) tai kun osapuolen olisi kohtuuttoman vaikeaa käyttää tätä oikeutta. Pätemättömäksi katsotaan myös sopimus, jossa poissuljetaan lainmukaiset todistuskeinot tai jossa sallitaan muita kuin laissa hyväksytyt todistuskeinoja. Jos todistuskeinon liittyvästä laista syntyvät päätökset ovat vastoin oikeusjärjestyksen perusteita, sopimukset eivät ole päteviä missään olosuhteissa.

Kun asian näyttää toteen asianosainen, jolle tämän tietyn tosiseikan todistustaakka lankeaa, vastapuoli voi esittää vastanäyttöä herättääkseen epäilyjä tapahtuman todenperäisyydestä. Jos epäilyjä on riittävästi, asia on tuomittava sen osapuolen vahingoksi, jolla todistustaakka oli.

Absoluuttisia todisteita voi vastustaa vain esittämällä vastanäyttöä, joka osoittaa, että niiden kohteena oleva seikka ei ole totta. Lisäksi lainsäädännössä on määritelty erikseen muita rajoituksia.

Paikalliseen tai ulkomaiseen tapaoikeuteen vetotavan henkilön on näytettävä toteen oikeuden olemassaolo ja sisältö, mutta myös tuomioistuimen on pyrittävä hankkimaan vastaavat tiedot. Tuomioistuimen on myös itse hankittava tiedot paikallisesta tai ulkomaalaisesta tapaoikeudesta, kun sen on tehtävä päätös tällaisen oikeuden nojalla eikä kukaan asianosaisista ole vedonnut siihen tai vastapuoli on tunnustanut sen olemassaolon ja sisällön tai ei ole esittänyt vastaväitteitä. Jos tuomioistuin ei pysty määrittämään sovellettavan lainsäädännön sisältöä, se soveltaa Portugalin yleisen oikeuden säännöksiä.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tietyt tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa?

Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Kyllä, tällaisia sääntöjä on.

Yleisesti tunnettu seikka (notorista seikka) ei tarvitse näyttää toteen.

Myöskään seikkoja, joista tuomioistuimella on jo tietoa virantoimituksen tuloksena, ei tarvitse sisällyttää oikeudenkäyntiväitteeseen. Kun tuomioistuin tukeutuu tällaisiin tosiseikkoihin, asiakirjatodisteet on liitettävä asiaa koskevaan aineistoon.

Sama koskee tapauksia, joissa osapuolella on oikeusolettama (määritelty edellä) puolellaan, jolloin olettamuksellista seikkaa ei tarvitse näyttää toteen. Oikeusolettamia voidaan vastustaa esittämällä vastatodisteita, ellei tätä ole lailla kielletty.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuuttava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin ottaa todisteen vapaasti harkittavakseen ja tuomari tekee päätöksensä perustuen sen varovaisuuteen kunkin seikan osalta.

Todisteiden vapaan harkinnan piiriin eivät kuulu tosiseikat, joiden osalta laissa edellytetään erityisiä muotovaatimuksia, tai tosiseikat, jotka voidaan näyttää toteen vain asiakirjatodistein tai joiden osalta on esitetty absoluuttista näyttöä joko asiakirjojen tai asianosaisten sopimusten tai tunnustusten perusteella.

Tuomioistuimen on tarkasteltava kaikkia todisteita riippumatta siitä, ovatko se peräisin siltä osapuolelta, jolla on todistustaakka. Poikkeuksena tästä ovat säännökset, joiden perusteella tosiseikkaa koskevia todisteita ei oteta huomioon, jos ne eivät ole määrätyn asianosaisten esittämiä.

Jos on epäselvyyttä tosiseikan todenperäisyydestä tai siitä, kenelle todistustaakka kuuluu, todistustaakka on asetettava sille osapuolelle, joka kyseisestä tosiseikasta hyötyy.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisten pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Laki sallii myös sen, että todisteet hankitaan tuomarin aloitteesta.

Tuomarin vastuulla on lain mukaan suorittaa tai määrätä, myös omasta aloitteestaan, kaikki tarpeelliset toimet todellisen tilanteen ja kiistanalaisten seikkojen selvittämiseksi.

Tuomari voi milloin tahansa jutun käsittelyn aikana kutsua osapuolet esittämään henkilökohtaisesti lausuntoja, tietoja tai selvennyksiä päätöksen kannalta merkittävistä seikoista.

Tuomioistuimen tehtävänä on pyytää omasta aloitteestaan tai osapuolten pyynnöstä tietoja, teknisiä lausuntoja, suunnitelmia, valokuvia, piirroksia, esineitä tai muita asiakirjoja tosiasioiden selvittämiseksi. Nämä pyynnot voidaan osoittaa viranomaisille, riidan osapuolille tai kolmansille osapuolille.

Tuomioistuin voi tarpeen vaatiessa omasta aloitteestaan tai asianosaisen pyynnöstä määrätä esinettä koskevasta tarkastuksesta tai henkilöön käyvistä katselmuksesta. Näissä tarkastuksissa on turvattava henkilöiden yksityisyys, perhe-elämä ja ihmisarvo ja tarkoituksena on oltava päätökseen liittyvien seikkojen selvittäminen. Tuomioistuin voi käydä paikan päällä tai määrätä tapahtumien rekonstruoinnista, jos se katsoo tämän tarpeelliseksi.

Mikäli tuomioistuinkäsittelyn yhteydessä ilmenee syitä olettaa, että henkilöllä, jota ei ole kutsuttu todistajaksi, on oikean päätöksen tekemisen kannalta tärkeitä tietoja, tuomarin on kutsuttava kyseinen henkilö tuomioistuimeen todistajaksi.

Tuomari voi oma-aloitteisesti määrätä asiantuntijoita antamaan todisteita.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Todisteet esitetään yleensä yksityiskohtaisessa selvityksessä oikeudessa esitettävää vaatimusta tukevista seikoista. Hakemuksensa lopussa kantajan on esitettävä luettelo todistajista ja pyydettyä muita todistamiskeinoja. Jos vastaaja kiistää asian, hänen on vastauksessaan esitettävä luettelo todistajista ja pyydettyä muita todistamiskeinoja. Kantaja voi tarvittaessa muuttaa alkuperäistä hakemustaan todisteiden hankkimiseksi 10 päivän kuluessa vastauksen tiedoksiantamisesta. Jos vastaaja esittää vastakanteen ja kantaja vastaa siihen, vastaajalle annetaan mahdollisuus muuttaa alkuperäistä hakemusta todisteiden hankkimiseksi 10 päivän kuluessa vastauksen tiedoksiantamisesta.

Yleensä todisteet otetaan vastaan, kun asian käsittely on edennyt istuntokäsittelyn loppuvaiheeseen. Poikkeuksellisissa tapauksissa todisteet voidaan esittää varhaisemmassa vaiheessa. Tällöin kyseessä voi olla henkilötodistelu, asiantuntijatodisteet tai oikeudessa suoritettun tutkinnan kautta saadut todisteet. Nämä todisteet voidaan esittää varhaisessa vaiheessa, jos on perusteltua epäillä, että lausuntojen tallentaminen tietyiltä henkilöiltä varsinaisen oikeudenkäynnin aikana tai tiettyjen seikkojen toteen näyttämisen asiantuntijoiden tai tutkinnan avulla voi olla mahdotonta tai hyvin vaikeasti toteutettavissa.

Kun hakemus on vastaanotettu alustavassa käsittelyssä, jossa hakemusta voidaan vielä muuttaa ellei toisin määrätä, viimeinen oikeusistunto kutsutaan koolle oikeudellisten edustajien kuulemisen jälkeen.

Luetteloa todistajista voidaan näin ollen täydentää tai muuttaa vielä 20 päivää ennen oikeuden istuntoa ja vastapuolelle ilmoitetaan, että tämä voi halutessaan käyttää tätä mahdollisuutta viiden päivän kuluessa.

Todisteiden vastaanottaminen oikeuden istunnossa alkaa sillä, että asianosaiset esittävät lausuntonsa. Tästä poikkeuksena ovat asiat, joissa tuomari voi perustelluista syistä muuttaa käsittelyjärjestystä.

Tämän jälkeen esitetään todisteiden mahdollisesti sisältämä elokuva- tai äänitemateriaali.

Seuraavaksi voidaan esittää asianosaisten tai tuomioistuimen mahdollisesti kutsumien asiantuntijoiden suulliset selvitykset ja sen jälkeen esitetään todistajanlausunnot.

Kun todisteet on esitetty, tosiseikoista keskustellaan suullisesti. Keskustelussa asianajajat esittävät tosiseikkoihin ja lainsäädäntöön perustuvat päätelmänsä. Kunkin osapuolen asianajajalla on mahdollisuus vastata päätelmiin kerran.

Kun käsittely on saatettu päätökseen, oikeus harkitsee päätöstä ja antaa ratkaisunsa 30 päivän kuluessa. Jos oikeus katsoo, ettei sille ole toimitettu riittävästi tietoja, se voi palata istuntosaliin kuullakseen haluamiaan henkilöitä ja määrätä toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeelliseksi epäselvän asian selvittämiseksi.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Todisteiden hankkimista koskeva hakemus voidaan hylätä, jos se esitetään laissa tätä tarkoitusta varten asetetun määräajan umpeuduttua.

Todisteiden hankkimista koskeva hakemus voidaan hylätä kokonaan tai osittain, vaikka se olisikin toimitettu määräajassa, seuraavissa tilanteissa: tietyntyyppisessä menettelyssä sallittavien todistajien lukumäärä ylitetään (lakisääteisen rajan ylittävät todistajat hylätään), tuomioistuin pitää asiantuntijalausuntoa koskevaa hakemusta aiheettomana tai turhana viivytyksenä, henkilö, joka voisi todistaa asianosaisena, on jo kirjattu todistajaluetteloon, asianosaiselta vaaditaan lausuntoja, jotka liittyvät vilpillisiin tai rikollisiin seikkoihin, joista häntä syytetään, asianosaiselta vaaditaan todistajanlausuntoa tosiseikoista, joista ei edellytetä tunnustusta. Hylättäviksi todisteiksi katsotaan myös todisteet, joihin liittyy ammattisalaisuuden tai viranomaisen noudatettavaksi tarkoitettun luottamuksellisuusvelvoitteen tai valtiosalaisuuden loukkaus. Salassapito- tai luottamuksellisuusvelvoite voidaan kuitenkin kumota laissa säädetyin edellytyksin.

Viimeisessä istunnossa ja todistajan vannottua valan, tuomari tarkastelee asiaa alustavasti ja pyrkii selvittämään todistajien henkilöllisyyden ja sen, onko todistaja jonkin osapuolen sukulainen, ystävä tai vihemies, onko tämä jonkin tyyppisessä riippuvuussuhteessa kyseisiin osapuoliin ja onko tällä suora tai välillinen etu asiassa. Jos vastauksista ilmenee, että henkilö ei voi toimia todistajana tai jos kyseessä ei ole todistajaluettelossa mainittu henkilö, tuomari ei ota todistajanlausuntoa vastaan. Todistajanlausunnon voivat antaa ainoastaan henkilöt, jotka eivät kärsi mielenterveysongelmista (eivätkä siis ole syntyakeettomia) ja joilla on fyysiset ja henkiset valmiudet todistaa toteen näytettävistä tosiseikoista. Tuomarin tehtävä on arvioida luetteloon kirjattun henkilön ominaisuuksia arvioidakseen annettujen todisteiden hyväksyttävyyttä ja uskottavuutta.

Todistajanlausuntoon perustuvaa näyttöä ei hyväksytä, jos näyttö tahdonilmaisesta on lain tai osapuolten vaatimuksen mukaan esitettävä tai osoitettava kirjallisesti. Todistajanlausuntoon perustuvaa näyttöä ei hyväksytä myöskään silloin, kun tosiseikasta on asiakirjoihin tai muihin todistelukeinoihin perustuvaa absoluuttista näyttöä. Todistajanlausuntoon perustuvaa näyttöä ei hyväksytä, jos se perustuu sopimuksiin, jotka ovat täysin todistusvoimaisten virallisten tai yksityisten asiakirjojen sisällön vastaisia tai niitä täydentäviä riippumatta siitä, onko sopimukset tehty ennen asiakirjan laatimista, samanaikaisesti sen kanssa tai sen jälkeen.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Seuraavat todistelukeinot tunnetaan:

- asiakirjatodisteet
- tunnustukset
- asianosaisten lausunnot
- asiantuntijalausunnot
- tuomioistuimen suorittamat tutkinnat
- todistajien kuuleminen
- omaisuuden esittäminen
- olettamien eli presumptioiden.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Se, onko todiste suullinen vai kirjallinen, ei vaikuta todistelukeinon todistusarvoon.

Tuomioistuinta sitovat ainoastaan todisteet, joilla on ennalta lainsäädännössä määritelty todistusvoimaisuus siinä vahvistetuina edellytyksin ja asetetuissa rajoissa: hyväksytyin keinoin oikeaksi todistetuilla virallisilla tai yksityisillä asiakirjoilla esitetyt todisteet (siviililain (*Código Civil*) 362–387 §), tunnustukset (siviililain 352–360 §) ja olettamat (siviililain 349 ja 350 §).

Muita todisteita tarkastellaan todisteiden vapaan harkinnan periaatteen mukaisesti. Varsinaisia sääntöjä ei ole, vaan tuomarit hyödyntävät kokemustaan eli tekevät yleisiä ja abstrakteja päätelmiä syy- ja seuraussuhteista. Todisteita tarkastellaan tuomarin tosiseikoista muodostamien käsitysten perusteella edellä mainitut säännöt huomioon ottaen.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Toisilla todistelukeinoilla on todellakin lain mukaan suurempi painoarvo.

Vapaata todistusharkintaa ei sovelleta ja erät todistelukeinot menevät toisten edelle silloin, kun laissa säädetään tärkeysjärjestys todistelukeinolle tai tietyn oikeustositseikan olemassaolo tai sen todistaminen edellyttää lain mukaan tietyn muutoseikan täyttymistä. Negatiiviseen todistusfaktaan vedottaessa laki kieltää tuomarilta tiettyjen todistetyyppien käytön.

Tuomioistuimen vapaa harkintavalta kattaa kaiken todistemateriaalin, joka otetaan vastaan todistajien lausuntona, asiantuntijoiden suullisena kuulemisena (yleissääntönä on, että asiantuntijoita kuullaan ainoastaan loppukäsittelyssä, jos on tarpeen tuoda esille suullisia selvennyksiä, koska kuulustelujen tulokset annetaan kirjallisissa lausunnoissa), tuomioistuimen tutkintoina, tutkintapöytäkirjoina ja muina laissa määrittelemättöminä asiakirjoina.

Tuomarin vapaa harkintavalta käsittää myös todistajanlausuntojen merkittävyyden todisteina. Todistajanlausuntoa ei voida kuitenkaan käyttää laissa edellytetyn asiakirjan korvikkeena eikä tiettyjen asiakirjojen sisältöä vastaan tai niiden sisällön täydentämiseen.

Tuomioistuin voi vapaasti arvioida asiantuntijalausuntojen merkittävyyttä todisteina ja myös suorittamiensa tutkintojen tuloksia.

Virallisten asiakirjojen (ts. kirjalliset jonkin toimivaltaisen viranomaisen laatimat asiakirjat) katsotaan tarjoavan absoluuttista näyttöä toimista, jotka kyseiset viranomaiset ovat toimivaltansa puitteissa toteuttaneet, ja tosiseikoista, joista asiakirjan laatijat ovat antaneet käsitykseensä perustuvan vahvistuksen.

Tällaiset asiakirjatodisteet voidaan hylätä vain vastatodisteiden perusteella. Yksityiset asiakirjat, joiden käsialan ja allekirjoituksen tai vain allekirjoituksen hyväksyy tai sitä ei kiistä osapuoli, jota vastaan asiakirja esitetään (myös kun allekirjoituksen tai käsialan on osoitettu olevan asianomaisen huolimatta siitä, että hän on ilmoittanut, ettei tiedä, ovatko ne hänen, tai ne katsotaan aidoiksi sekä lainsäädännön että oikeuden perusteella) tai yksityiset asiakirjat, joiden allekirjoitus tai käsiala ovat notaarin lainmukaisesti vahvistamia, katsotaan näytöksi niiden laatijan lausunnoista, ellei asiakirjaa osoiteta väärennetyksi. Näihin asiakirjoihin sisältyvät seikat katsotaan näytetyksi toteen silloin, kun ne ovat laatijan etujen vastaisia. Asiakirja on kuitenkin otettava huomioon kokonaisuudessaan. Notaareja koskevan lainsäädännön nojalla vahvistetuilla yksityisillä asiakirjoilla katsotaan olevan sama todistusvoima kuin virallisilla asiakirjoilla, mutta eivät korvaa niitä silloin, kun lainsäädännössä edellytetään virallisia asiakirjoja, jotta toimi olisi pätevä.

Tuomioistuimessa annetulla kirjallisella tunnustuksella on täysi todistusvoima tunnustuksen esittäjää vastaan. Tuomioistuimen ulkopuolella (virallisessa tai yksityisessä asiakirjassa) annettu tunnustus katsotaan kyseisiin asiakirjoihin sovellettavien edellytysten mukaisesti toteen näytetyksi, ja jos se on annettu toiselle osapuolelle tai tämän edustajalle, sitä pidetään täysin todistusvoimaisena.

Todistajat eivät voi näyttää toteen tuomioistuimen ulkopuolella annettua todistusta, jota ei ole laadittu asiakirjana, kun todistajanlausuntoina annettua näyttöä ei hyväksytä. Jos tällainen näyttö hyväksytään, tuomioistuin voi harkita vapaasti sen todistusvoimaisuutta.

Tuomioistuin voi vapaasti arvioida tuomioistuimessa muuten kuin kirjallisesti annettua tunnustusta tai tuomioistuimen ulkopuolella kolmannelle osapuolelle tai testamentissa annettua tunnustusta.

Tunnustusta ei voida pitää näyttönä tunnustuksen esittäjää vastaan seuraavissa tilanteissa: a) jos se on lain mukaan riittämätön tai perustuu tosiseikkoihin, joiden myöntäminen tai tutkiminen on lailla kielletty; b) jos se perustuu tosiseikkoihin, jotka liittyvät luovuttamattomiin oikeuksiin; c) jos tunnustettu tosiseikka ei ole mahdollinen tai kyse on selvästi asiasta, jota ei ole olemassa.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Kyllä Portugalin lainsäädännön mukaan.

Jos laissa edellytetään asiakirjalta tietyn muotovaatimuksen noudattamista, tällaista asiakirjaa ei voida yleensä korvata muilla todistelukeinoilla tai asiakirjoilla. Poikkeuksena on tilanne, jossa korvaava todistelukeino tai asiakirja katsotaan todistusvoimaisemmaksi.

Jos tietyn oikeusseikan olemassaolo tai todistaminen edellyttää lain mukaan tietyn muotovaatimuksen täyttymistä, tästä vaatimuksesta ei voida luopua.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Kaikilla on velvollisuus tehdä yhteistyötä asian ratkaisemiseksi riippumatta siitä, onko kyse asianosaisista. Todistajien on vastattava kysymyksiin, alistettava tarpeellisiin tutkintatoimiin, toimitettava pyydettyt asiat ja noudatettava päätöksiä.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Seuraavat henkilöt voivat kieltäytyä todistamisesta (muissa kuin lapsen syntymän tai kuoleman todistamista koskevissa asioissa):

sukulaiset ylenevässä polvessa, kun asia koskee jälkeläisiä, ja adoptiovanhemmat, kun asia koskee adoptiolapsia, ja päin vastoin;

aviopuolison vanhemmat, kun kyse on vävystä tai miniästä, ja päin vastoin;

puoliso tai entinen puoliso, kun puoliso tai entinen puoliso on asianosainen;

avopuoliso tai entinen avopuoliso, kun avopuoliso tai entinen avopuoliso on asianosainen.

Tuomarin velvollisuutena on neuvoa todistajia tällaisissa tilanteissa, jotta kyseiset henkilöt tietävät voivansa kieltäytyä todistamisesta.

Todistajat, joita sitovat ammatilliset salassapitovelvoitteet, viranomaisten salassapitovelvoitteet tai valtiosalaisuuksien salassapitovelvoitteet, voivat lain mukaan kieltäytyä todistamasta tapauksissa, jotka liittyvät salassapitovelvoitteiden alaisiin asioihin.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Kuten edellä todettiin, todistamisesta kieltäytyville henkilöille ei määrätä seuraamuksia tai heitä ei velvoiteta tekemään yhteistyötä tuomioistuimen kanssa, sillä kieltäytyminen on lakisääteinen oikeus.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

On henkilöitä, joita ei voida kuulla todistajina.

Kyse on henkilöistä, joita ei psyykkisen sairauden vuoksi tai fyysisten tai psyykkisten valmiuksien vuoksi voida kuulla todistajina.

Tuomarin on arvioitava todistamaan kutsuttujen henkilöiden oikeustoimikelpoisuus.

Henkilöt, jotka voivat todistaa asianosaisina, eivät saa todistaa todistajina.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajat todistavat oikeuden istunnossa henkilökohtaisesti tai videoneuvottelussa. Poikkeuksina tästä ovat seuraavat tilanteet:

Todistajainkuulustelu tapahtuu aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, kun on perusteltua epäillä, että henkilöltä voi olla mahdotonta tai erittäin vaikeaa saada myöhemmin todistajanlausuntoa.

Todistajainkuulustelu perustuu virka-apupyynnöön, ja aineiston hankkimisesta vastaa Portugalin konsulaatti.

Todistajainkuulustelu järjestetään todistajan asunnossa tai toimipaikassa (erioikeus tässä asiassa on tasavallan presidentillä ja ulkomaisilla diplomaateilla, joiden valtio myöntää vastavuoroiset oikeudet Portugalin edustajille).

Saapuminen oikeussaliin ei ole todistajalle mahdollista.

Sovelletaan erioikeutta, jonka nojalla todistajanlausunto voidaan antaa kirjallisesti.

Todistajan on esitettävä lausuntonsa yksityiskohtaisesti ja osoitettava syyt ja olosuhteet, joihin lausunnon mukaiset tiedot perustuvat. Esitetyt tiedot koskevat perustelut on selostettava mahdollisimman yksityiskohtaisesti.

Todistajainkuulustelun suorittaa todistajan kutsuneen asianosaisen asianajaja. Toisen asianosaisen asianajaja voi esittää todistajalle kysymyksiä todistajanlausuntoon sisältyvistä seikoista lausunnon täydentämiseksi tai selventämiseksi.

Tuomarin on esitettävä asianajajia kohtelemasta todistajia epäkohteliaasti sekä esittämästä asiattomia, johdattelevia, harhaanjohtavia ja loukkaavia kysymyksiä ja näkökohtia.

Kuulustelusta ja ristikuulustelusta vastaavat asianosaisten edustajat. Tuomari voi pyytää selvennystä tai esittää kysymyksiä, joita hän pitää tarpeellisina totuuden selvittämiseksi.

Tuomari hoitaa todistajainkuulustelun itse, jos se on tarpeen todistajan rauhallisuuden varmistamiseksi tai sopimattoman ristikuulustelun lopettamiseksi.

Todistaja voi ennen vastaamista perehtyä käsittelyn kohteena olevaan asiaan, pyytää siihen liittyviä asiakirjoja nähtäväkseen tai esittää lausuntoaan vahvistavia asiakirjoja. Asiakirja-aineistoon otetaan vain asiakirjat, joita toinen osapuoli ei ole voinut esittää.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Tuomioistuin ei voi ottaa huomioon lainvastaisin keinoin hankittua todistetta.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Kyllä, edellä mainitun todistajanlausunnon lisäksi Portugalin prosessilainsäädännön mukaan asianosaisilla on mahdollisuus esittää muita lausuntoja.

Ennen kuin asian suullinen käsittely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa alkaa, osapuolet voivat pyytää lupaa esittää lausuntoja tosiseikoista, joihin he ovat olleet henkilökohtaisesti osallisina tai joista heillä on ensi käden tietoa.

Tuomioistuin voi vapaasti harkita osapuolten lausuntoja lukuun ottamatta tilanteita, joissa kyse on tunnustuksista.

Ks. myös vastaus kysymykseen 2.6.

Hyödyllisiä linkkejä

Sovellettava lainsäädäntö

[Código Civil \(siviililaki\)](#)

[Código de Processo Civil \(siviiliprosessilaki\)](#)

Hyödyllisiä linkkejä

[Ministério da Justiça \(oikeusministeriö\)](#)

[Procuradoria-Geral da República \(valtakunnansyyttäjänvirasto\)](#)

[Diário da República \(Portugalin virallinen lehti\)](#)

[Bases Jurídico-Documentais \(lainsäädäntö- ja asiakirjatietokanta verkossa\)](#)

Päivitetty viimeksi: 23/03/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa.

Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.